

a vast area of problems to examine. The prospective of future research features the study of the combination of static and dynamic semiotic modes in American marketing discourse.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Bargiela-Chiappini F., Nickerson C. Business Discourse : Old Debates, New Horizons. *International Review of Applied Linguistics in Language Teaching*, (IRAL), 2002. № 40 (4). P. 273–381.
2. Dijk T.A. Text and Context: Explorations in the Semantics and Pragmatics of Discourse. London : Longman, 1997. 292 p.
3. Fairclough N. Critical Discourse Analysis : the critical study of language. London and New York : Longman, 2010. 268 p.
4. Iedema R. Multimodality, Resemiotization: Extending the Analysis of Discourse as Multi-semiotic Practice. *Visual Communication*, 2003. № 2(1). P. 29–57.
5. Kress G. Literacy in the New Media Age. New York : Routledge, 2003. 208 p.
6. Kress G., Leeuwen T. Multimodal Discourse. The Modes and Media of Contemporary Communication. London : Arnold, 2001. 152 p.

7. Muckenaupt M. Text und Bild. Grundfragen der Beschreibung von Text-Bild-Kommunikationen aus sprachwissenschaftlicher Sicht. Tübingen : Gunter Narr, 2006. 454 s.

REFERENCES:

1. Bargiela-Chiappini, F., & Nickerson, C. (2002). Business Discourse: Old Debates, New Horizons. *IRAL – International Review of Applied Linguistics in Language Teaching*, 40 (4).
2. Dijk, T.A. (1997). *Text and Context: Explorations in the Semantics and Pragmatics of Discourse*. London : Longman.
3. Fairclough, N. (2010). *Critical discourse analysis: The critical study of language*. Harlow : Longman.
4. Iedema, R. (2003). Multimodality, Resemiotization: Extending the Analysis of Discourse as Multi-semiotic Practice. *Visual Communication*, 2(1), 29–57.
5. Kress, G.R. (2010). *Literacy in the New Media Age*. London : Routledge.
6. Kress, G.R., & Leeuwen, T.V. (2017). *Multimodal Discourse. The Modes and Media of Contemporary Communication*. Bloomsbury : Bloomsbury Academic.
7. Muckenaupt M. (2006). *Text und Bild. Grundfragen der Beschreibung von Text-Bild-Kommunikationen aus sprachwissenschaftlicher Sicht*. Tübingen : Gunter Narr.

УДК 811.112.2

DOI 10.32999/ksu2663-3426/2019-1-18

ДИНАМІКА ВАРІАНТНОСТІ Й СИНОНІМІЇ ЕКОНОМІЧНИХ ТЕРМІНІВ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

Шерстюк Ольга Ігорівна,
кандидат технічних наук,
старший викладач кафедри філології
Одеський національний морський університет
olusha972@gmail.com
orcid.org/0000-0002-0482-2656

У статті розглядаються парадигматичні параметри економічної терміносистеми німецької мови, а саме варіантність і синонімія. Метою дослідження є обґрунтування системної природи економічної термінології на основі аналізу варіантних і синонімічних відносин. Використана комплексна методика. Описовий метод застосовується для інвентаризації термінологічних одиниць, інтерпретації особливостей їх структури та функціонування на сучасному етапі розвитку німецької мови. Для дослідження семантичної структури терміноодниць застосований метод компонентного аналізу. Структурний метод стає інструментом опису парадигматики економічної терміносистеми, зокрема варіантності й синонімії термінів. За допомогою цих методів отримані такі результати. Виявлено, що варіанти терміносистеми економіки представлені віддієслівними іменниками, які утворені способом імпліцитної (неморфологічної) деривації й позначають процес із його результатом і за допомогою дієслівної основи та суфіксів -e, -ung, -ing, які позначають процес, результат дії й функцію відповідно.

Під час дослідження синонімічних термінів виділені три типи синонімічних відносин: між монолексемними термінами, між полілексемними термінами та між моно- й полілексемними термінами. У синонімічні відношення між монолексемними термінами вступають прості однокореневі терміни, похідні терміни з однаковими та різними префіксами і складні терміни з повною й частковою заміною компонентів термінів. Доведено, що синонімія між похідними термінами представлена великою кількістю рядів. Це пояснюється тим, що прості терміни не здатні мотивувати наукове поняття. Синонімія між складними термінами посідає в економічній термінології німецької мови центральне місце й характеризується різноманітними проявами. У досліджуваній термінології синонімія між термінами цієї структури є найпродуктивнішою. Виділено структурні моделі вільних словосполучень, що утворюють синонімічні ряди в результаті заміни визначальних компонентів і компонентів, які визначаються.

Синонімічні відносини між моно- та полісемічними термінами з'являються між складними термінами й термінологічними словосполученнями.

Процес виникнення синонімів у німецькій економічній термінології не переривається. Поповнення та утворення синонімічних рядів цієї термінології відбувається шляхом запозичення термінів в основному з англійської мови й термінологізації слів загальнонаціональної мови, які в процесі історичного розвитку починають різнитися за змістом, тобто стають ідеографічними синонімами або з часом починають відрізнятися своїм уживанням.

Ключові слова: варіант, синонімічні відносини, монолексемний термін, полілексемний термін, визначальний компонент, компонент, що визначається.

DYNAMICS OF VARIANCE AND SYNONYMY OF THE GERMAN LANGUAGE ECONOMIC TERMS

Sherstyuk Olga Igorevna,
Candidate of Engineering Sciences,
Senior Lecturer of the Department "Philology"
Odessa National Maritime University
olusha972@gmail.com
orcid.org/0000-0002-0482-2656

The paper deals with the paradigmatic parameters of the economic terminological system of the German language, namely, variance and synonymy. The purpose of this study is to substantiate the systemic nature of economic terminology based on the analysis of variant and synonymous relationship. In work the complex methods are used. The descriptive method is used for the inventory of terminological units, the interpretation of the features of their structure and functioning at the present stage of development of the German language. To study the semantic structure of term units, the method of component analysis is applied. The structural method has become a tool for describing the paradigmatic of the economic terminological system, in particular, variance and synonymy of terms. Using these methods, the following results were obtained. It has been revealed that variants of the economic term system are represented by verbal nouns, which are formed by the implicit (non-morphological) derivation method and denote the process with its result, using the verb stem and the suffixes -e, -ung, -ing, which denote the process, result of action and function, respectively.

In the study of synonymic terms, three types of synonymous relationship were distinguished: between mono-lexeme terms, between multi-lexeme terms, and between mono-and multi-lexeme terms. Simple single-root terms, derived terms with the same and different prefixes, and complex terms with full or partial replacement of the term components make up synonymous relationship between mono-lexeme terms. It is proved that the synonymy between derivative terms is represented by a large number of rows. This is because simple terms are not able to motivate a scientific concept. The synonymy between complex terms occupies a central place in the German language economic terminology and is characterized by a variety of manifestations. In the terminology studied, the synonymy between the terms of this structure is the most productive. The structural models of free phrases that form synonymous series as a result of the replacement of the defining and definable components are distinguished. Synonymous relationship between mono-and polysemic terms appear between complex terms and terminological phrases.

The process of the appearance of synonyms in the German economic terminology is not interrupted. Replenishment and formation of synonymic series of the considered terminology occurs by borrowing terms mainly from the English language and terminology of the words of the national language, which in the process of historical development begin to differ in meaning, i.e. become ideographic synonyms or over time differ in their usage.

Key words: variant, synonymous relationship, monolexeme term, multilexeme term, defining component, definable component.

1. Вступ

Актуальність дослідження німецької економічної термінології зумовлена процесами міжнародної економічної інтеграції в силу глобалізації сучасного світу й повсюдного розвитку німецькомовних бізнес-комунікацій. Мова економіки посідає сьогодні одне з важливих місць у горизонтальному поділі спеціальних і професійних мов. Частка економічних текстів, наприклад, на ринку перекладів становить 12%, це друге місце після технічних текстів. Цей факт зумовлює актуальність і перспективність вивчення економічних текстів і необхідність їх лінгвістичного трактування передусім у силу їх різнома-

нїття і специфічного характеру. Проблемами варіантності й синонімії займалося багато вітчизняних та іноземних учених. Аналіз сучасної лінгвістичної літератури свідчить про дві абсолютно протилежні точки зору щодо сутності термінологічної варіантності й синонімії. Одні дослідники (Д.С. Лотте, В.П. Даниленко, С.В. Гриньов, А.В. Лагутіна, А.А. Реформатський та ін.) визнають наявність термінів-варіантів і термінів-синонімів, але при цьому розглядають варіантність і синонімію як небажані явища в термінології. Інші лінгвісти (В.К. Фаворін, А.Б. Шапіро, Е.Н. Толікіна, В.Н. Молодець, О.С. Ахманова й ін.) заперечують варіантність і синонімію

в термінології. Лінгвісти, які визнають наявність термінологічної синонімії, виділяють низку її специфічних особливостей, на відміну від аналогічного явища в загальнозвичайній лексиці. З лінгвістичного погляду наявність синонімів забезпечує функціональну гнучкість термінологічної системи, необхідну для реалізації різних комунікативних завдань.

Факт існування великої кількості термінологічних синонімів зумовлює актуальність і необхідність систематизації, уніфікації і стандартизації економічної термінології, що сприяє забезпеченню високого рівня взаєморозуміння та співробітництва в усіх сферах діяльності світової спільноти. У зв'язку з цим виникає потреба вивчення як універсальних, загальних для різних терміносистем, так і спеціальних, характерних саме для німецької економічної термінології джерел появи термінів-синонімів, особливостей їх функціонування. Незважаючи на те що відсутність варіантності й синонімії є однією з вимог побудови терміносистеми, вони є її парадигматичним параметром. Отже, однією з проблем, що викликає термінологічну неоднозначність і невизначеність, є необхідність дослідження синонімів і варіантів.

Метою запропонованого дослідження є обґрунтування системної природи економічної термінології на основі аналізу парадигматичних відносин варіантності й синонімії. Для досягнення цієї мети необхідно вирішити низку завдань:

- 1) складання вибірки німецьких економічних термінів-синонімів;
- 2) визначення варіантів німецької терміносистеми економіки;
- 3) аналіз семантичних, етимологічних і структурних особливостей термінів, об'єднаних загальною ознакою наявності в них синонімів;
- 4) визначення окремих типів синонімічних відносин між термінами.

2. Дослідження варіантності економічних термінів німецької мови

Дослідники називають варіантність мови явищем існування паралельних форм одного змісту, проявом мовної надмірності або економії, тенденцією розвитку мови.

В.М. Лейчик указує на те, що варіантність можлива як «на етапі термінології, що стихійно складається, так і на етапі терміносистеми, що сформувалася, навіть коли один із варіантів закріплюється, наприклад, у вигляді короткого варіанта – аббревіатури» (Лейчик, 2006).

К.Я. Авербух розмежував два типи варіантності термінів – «парадигматичної варіантності й синтагматичної варіантності термінів» (Авербух, 1986). Але, незважаючи на введення цих двох розмежувальних понять, не завжди ці явища досить чітко поділяються з погляду причин і їх форми реалізації. В.М. Лейчик визначає парадигматичну варіантність як «різноманіття варіантів (форм) терміна всередині сукупності термінів» (Лейчик, 2006). Розглядаючи варіанти норм, учений доходить висновку, що вони представлені меншою мірою, ніж варіанти ненормованих позначень. Цей факт пояснюється низкою причин: по-перше, наявністю мовного субстрату терміна, по-друге, варіанти виявляють різні ознаки, покладені в основу термінологічної номінації. Синтагматичний варіант терміна як його субституцію іншими еквівалентними мовними знаками представлено у зв'язковому тексті. Така репрезентація варіантності зумовлена двома факторами: власне термінологічними (логічними), в результаті дії яких термін заміщується парадигматичними, в тому числі короткими варіантами; і мовними, що проявляються в тому, що термін заміщується контекстуальними варіантами внаслідок потреби використання стилістичних і граматичних реалізацій лексичної одиниці (Лейчик, 2006).

В.Н. Ярцева вказує на те, що властивістю мови є наявність паралельних варіантів на різних рівнях його структури, звертаючи увагу на труднощі відмежування варіантності від суміжних явищ. Сам автор розглядає варіантність в аспекті форми, а синонімію зраховує до змістового, функціонального боку (Ярцева, 1979).

Для О.І. Москальської поняття варіативності нерозривно пов'язане з поняттям літературної норми й визначається як «співіснування в літературній нормі в рамках однієї епохи й одного стилю рівнозначних паралельних форм, що знаходяться у відношенні вільної варіантності і не несуть порівняно один із одним додаткової інформації» (Москальська, 1969). Дослідник розцінює варіантність і синонімію як різні й непересічні явища, вказуючи при цьому, що варіантність найбільшою мірою властива з формального боку мови.

На лексичному рівні відмінність між синонімами й варіантами проводиться, здавалося б, досить виразно. Сутність варіантів слів полягає у видозміні зовнішнього боку слова – фонетичного чи граматичного, що не зачіпає

його лексичного боку – значення слова (Рогожнікова, 1967: 152).

Вираз «варіант» частіше застосовується для характеристики фонетичних і граматичних видозмін у слові за збереження його лексичного значення. Крім того, для варіантів практично всі дослідники вказують на можливість наявності лише стилістичних відмінностей за частотністю використання або сферою вживання. Однак якщо для синхронного зрізу така оцінка може відповідати дійсності, то в плані діахронії ситуація виявляється не такою однозначною.

Розмежування значущих і незначущих варіантів пов'язане з подвійним варіюванням двобічних одиниць – формальним і семантичним. Семантичне варіювання мовної одиниці, у свою чергу, базується на нетотожності плану змісту за тотожності плану вираження, а формальне варіювання – на нетотожності плану вираження за тотожності плану змісту. Важливим під час розмежування синонімії та варіантності є розбіжність формального варіювання із семантичним варіюванням. Мовні одиниці, що знаходяться у відношенні варіантності, виявляють лише часткові модифікації у формальній структурі. Ці формальні модифікації не пов'язані зі зміною основного лінгвістичного значення цієї одиниці (Хантакова, 2006). Варіантні форми, перебуваючи у відношенні вільного варіювання, не несуть одна порівняно з іншою додаткової інформації (про соціальну, національну, вікову, професійну належність мовця). Синоніми, на відміну від варіантів, несуть таку інформацію.

Варіанти терміносистеми економіки представлені віддієслівними іменниками. Розгляд словотворчих типів ілюструє їх дистрибуцію й семантику, а саме:

1) віддієслівні іменники утворені способом імпліцитної (неморфологічної) деривації й позначають процес із його результатом – **Antrag/antragen** – *schriftliche Formulierung eines Wunsches/Anliegens, z.B. Antrag auf Importlizenz*; **Abschlag/abschlagen** – *Senkung eines Preises, Preisrückgang*; **Bericht/berichten** – *Mitteilung, Meldung oder eingehende Darstellung eines Sachverhaltes*; **Einkauf/einkaufen** – *Bereitstellung der benötigten Produktionsfaktoren; organisatorisch umfaßt die Aufgabe die Lieferantenauswahl, das Festlegen der Einkaufs- und Lieferbedingungen sowie die Bestell- und Lieferplanung und das Durchführen des Einkaufs*;

2) похідна основа представлена дієслівною основою (інфінітив) + суфікс *-e*, і позначає

«процес» – **Anleihe/anleihen** – *Wertpapier mit von Anfang an festgelegter Laufzeit und festem Zinssatz*; **Anlage/anlegen** – *ein zur dauernden Nutzung im Unternehmen bestimmter Gegenstand des Anlagevermögens*; **Leihe/leihen** – *im Gegensatz zur Miete wird durch die Leihe dem Leihnehmer der Gebrauch einer Sache unentgeltlich gestattet; der Leihnehmer haftet für Abnutzung der Sache (Leihgegenstand muß bei Rückgabe in den ursprünglichen Zustand versetzt werden (Tank eines Fahrzeuges ist zu füllen))*;

3) похідна основа – дієслівна основа + суфікс *-ung* і словотвірне значення «результат дії, стан» – **Leistung/leisten** – *im betriebswirtschaftlichen Sinn: Menge und Wert der in einem Abrechnungszeitraum von einem Unternehmen hergestellten Erzeugnisse und erbrachten Dienstleistungen*; **Nachlieferung/nachliefern** – *Rest- bzw. Teillieferung, wenn Auftrag nicht zu 100% beliefert werden konnte (die zusätzlich anfallenden Kosten trägt meistens der Lieferant)*; **Anzahlung/anzahlen** – *Teilzahlung des Auftraggebers an Auftragnehmer vor Fertigstellung des Vertragsgegenstandes; u.a. üblich bei Sonderfertigungen für den Auftraggeber*; **Abschreibung/abschreiben** – *Erfassung und Bewertung der Wertminderung einer Sache durch Gebrauch und Alterung zu Stichtagen*;

4) похідна основа дієслівна + суфікс *-ing* і словотвірне значення «діяльність, функція» – **Outsourcing/outsourcen** – *beschreibt den Trend, weniger selbst zu machen, mehr einzukaufen: Auslagerung von Betriebsfunktionen, beispielsweise des Informatikbereiches, an externe Dienstleister oder Zulieferer*; **Leasing/leasen** – *Form der Investitionsfinanzierung; Leasing ist die Vermietung von Industrieanlagen, Investitions- und Konsumgütern durch die Produzenten der Güter oder durch Zwischenschaltung spezieller Gesellschaften zur Finanzierung*.

3. Дослідження синонімічних відносин у німецьких економічних термінах

Важливо відзначити, що найбільш вивченими сьогодні вважаються питання походження термінів-синонімів. Однак, незважаючи на проведені лінгвістичні дослідження в цій галузі, питання до цих пір залишається відкритим. «Наявність кількох внутрішньосистемних синонімічних термінів змушує шукати відмінності, що призводять до змістового спотворення. Разом із тим уживання багатьох термінів-синонімів викликає справедливі сумнів і в тому, що користувачі говорять про одне й те саме поняття. Подібне

призводить до комунікативних ускладнень і незліченних суперечок про терміни» (Моїсеєв, 1970).

Як показує аналіз, лінгвістичні терміно-системи на початковому етапі свого розвитку поповнювалися передусім за рахунок термінологізації загальноживаних слів. Дослідники називають такі терміни консубстанціональними (Гриньов, 1993). Уперше цю номінацію ввів С.В. Гриньов, хоча на особливість використання загальноживаних слів як термінів указували й інші дослідники. Так, В.П. Даніленко вважає, «що слова, взяті зі спільної мови і пристосовані для найменування спеціальних понять, нерідко могли водночас використовуватися в кількох галузях, різних сферах. Це були, як правило, багатозначні за своєю семантичною природою слова. І в спеціальних галузях вони використовувалися для вираження одного з властивих їм значень, яке виділялося контекстуально» (Даніленко, 1970: 40).

З приводу синонімії в термінологіці А.І. Моїсеєв зазначає, що «реальні терміни виявляються й багатозначними, синонімічними» (Моїсеєв, 1970). Не можна також перебільшувати системність реальних термінологій і, з іншого боку, применшувати системний характер нетермінологічних сфер лексики і фразеології. Усі інші ознаки, звичайно, приписуються термінам і термінології загалом не більше як їх тенденція або їх бажані якості (Реформатський, 2002).

В.П. Даніленко, у свою чергу, вважає, що «синонімія особливо характерна для початкових етапів формування термінологічних систем, коли ще не пройшов природний (і штучний) відбір кращого терміна і співіснують багато варіантів. Так, явище термінологічних систем у період формування мови науки відбувалося шляхом подолання розвиненої синонімізації в позначенні одного й того самого поняття» (Даніленко, 1970: 40).

Під час дослідження синонімічних термінів у німецькій економічній термінології звернемо увагу на той факт, що для номінації одних і тих самих економічних понять використовуються терміни, що виникли в результаті різних способів термінотворення.

Цей факт дає нам змогу зупинитися на розгляді структурних особливостей економічних термінів-синонімів, а також проаналізувати синонімічні відносини, що виникають між різними за структурою термінами.

Традиційно виділяють однослівні терміни, які поділяються на прості однокореневі, похідні і складні терміни (монокореневі тер-

міни), і терміни-словосполучення (полілексемні терміни). Тому можна виділити три типи синонімічних відносин:

1) синонімічні відносини між монокореневими термінами;

2) синонімічні відносини між полілексемними термінами;

3) синонімічні відносини між моно- й полілексемними термінами.

У синонімічні відносини між монокореневими термінами вступають:

1) прості однокореневі терміни – *Gut/Ware – Erzeugnis von einer bestimmten Beschaffenheit, mit bestimmten Eigenschaften; Miete/Pacht/Heuer – Preis, den jemand für das Mieten von etwas, für das vorübergehende Benutzen, den Gebrauch bestimmter Einrichtungen, Gegenstände zahlen muss;*

2) похідні терміни:

а) з однаковим префіксом – *Wiedererwerbung/Wiederkauf – Kauf einer Sache, die der Käufer dem Verkäufer zu einem früheren Zeitpunkt selbst verkauft hat, Rückkauf; Unterschließ/Unterschlagung – rechtswidrige Aneignung anvertrauter Gelder, Werte, usw.; Abgeld/Abschlag – Unterschied zwischen dem Nennwert und dem darunterliegenden Kurswert;*

б) з різними префіксами – *Absatz/Vertrieb – Maßnahmen für den Absatz der Güter und Dienstleistungen einer Unternehmung; Erhebung/Einzahlung/Betreibung – die Eintreibung geschuldeten Geldes veranlassen; Abwicklung/Auflösung – Auflösung eines Unternehmens durch Veräußerung des gesamten Vermögens, d.h. Umwandlung in flüssige Geldmittel, ohne Zwang; Gründe hierfür u.a. Erreichen des Unternehmenszieles oder Fristablauf; Vorweiser/Überbringer – jemand, der etwas überbringt;*

3) складні терміни:

а) з повною заміною компонентного складу терміна: *Warenverkehr/Handelsaustausch – Geschäftsverkehr besonders zwischen verschiedenen Ländern im Bereich des Handels; Beförderung von Waren durch Verkehrsmittel wie Bahn, Kraftfahrzeug, Schiff, Flugzeug; Fehlbetrag/Reinverlust – bei Kapitalgesellschaften im Jahresabschluss das Eigenkapital durch Verluste aufgebraucht und ergibt sich ein Überschuss der Passiva über die Aktiva (buchmäßige Überschuldung), so ist dieser Betrag am Bilanzende auf der Aktivseite als “Nicht durch Eigenkapital gedeckter Fehlbetrag” auszuweisen;*

б) з частковою заміною компонентів складних термінів, де може варіюватися:

1) визначальний компонент за збереження загального компонента, що визначається: **Ausgabensteuer/Verbrauchsteuer** – *auf bestimmten Verbrauchsgütern ruhende indirekte Steuer*; **Ratenkauf/Abzahlungskauf** – *Kauf von etwas, bei dem der Kaufpreis in Teilzahlungen entrichtet wird*; **Bestellmenge/Beschaffungsmenge** – *eine Menge an Produkten bzw. Einzelteilen bezeichnet, die im Rahmen des Fremdbezugs zur Befriedigung des Teilebedarfes in einer gemeinsamen Bestellung beschafft wird, wobei vom Umfang der Bestellung unabhängige fixe Bestellkosten und mengenabhängige, variable Lagerkosten entstehen*; **Handelswechsel/Warenwechsel** – *Wechsel, die zur Finanzierung von Wareneinkäufen oder erhaltenen Dienstleistungen dienen*;

2) компонент, що визначається за збереження загального визначального: **Schuldschein/Schulderkunde** – *eine die Verpflichtung des Schuldners bestätigende (feststellende) oder begründende (konstitutive) Urkunde*; **Geldnot/Geldknappheit** – *aufgrund von Geldmangel*; **Geldeinkommen/Geldeinkünfte** – *Sammelbegriff für Einkünfte aus Landwirtschaft, Gewerbebetrieb, selbständiger Arbeit, nichtselbständiger Arbeit (Löhne, Gehälter), Kapitalvermögen (Zinsen, Dividenden), Vermietung und Verpachtung*; **Teilakzept/Teilannahme** – *nur auf einen Teil der Summe eines Wechsels bezogenes Akzept*;

3) одна з кореневих морфем многокомпонентного складного терміна: **Bankkreditschuld/Bankdarlehenschuld** – *Schuld für Bankkredite*; **Geldumlaufgeschwindigkeit/Geldumschlaggeschwindigkeit** – *die Häufigkeit, mit der die vorhandene Geldmenge innerhalb eines Jahres durchschnittlich umgesetzt wird*; **Durchfrachtkonnossement/Durchgangskonnossement** – *Konnossement, das die ganze Reisedecke der Ware vom Beginn bis zum Ende deckt, ohne dass Umschlagsunternehmen oder weitere Frachtführer genannt werden müssen*.

Синонімічні відносини між простими термінами не є продуктивними, що пояснюється, на наш погляд, відсутністю широкої бази для формування синонімічних відносин між термінами цієї структури.

Синонімія між похідними термінами представлена великою кількістю рядів, відповідно, і термінів. Оскільки похідні терміни вступають у синонімічні відносини частіше, то в рядах цього типу число похідних термінів набагато більше, ніж кореневих, наприклад: **Rabatt/Abschlag/Abzug/Preisnachlass/Ermäßigung** –

Nachlass vom ursprünglich geforderten Preis. Це пояснюється тим, що прості терміни не здатні мотивувати наукове поняття. Досить часто вони характеризуються багатозначністю, тоді як похідні за структурою терміни отримують часткову вмотивованість (Кубрякова, 2004). Під умотивованістю мається на увазі явище, за якого «цей зміст піддається більш-менш безпосередньому співвіднесенню з відповідним поняттям» (Ахманова, 1957).

Синонімія між складними термінами посідає в економічній термінології німецької мови центральне місце й характеризується різноманітним проявом. У досліджуваній термінології синонімія між термінами цієї структури є найпродуктивнішою.

Синонімічні відносини вибудовуються між термінами, що відрізняються один від одного або повною заміною компонентного складу, або частковою заміною вхідних у них компонентів.

Синонімічні відносини між полілексемними термінами – вони представлені термінологічними сполученнями – загалом не є поширеними.

Видається можливим виділити структурні моделі вільних словосполучень, що утворюють синонімічні ряди:

1) у результаті заміни визначального компонента:

а) вираженого такою самою частиною мови: **gesamtwirtschaftliche Kosten/soziale Kosten** – *Kosten, die nicht von den sie verursachenden Wirtschaftssubjekten getragen, sondern der Gesellschaft oder Dritten aufgebürdet werden*; **eigener Wechsel/trockener Wechsel** – *ein Wechsel, bei dem Aussteller und Bezogener identisch sind. Er stellt ein Zahlungsverprechen dar und dient Finanzierungszwecken*; **liquide Aktiven/flüssige Aktiven** – *in der Bilanz Kassenbestand, Bundesbankguthaben, Guthaben bei Kreditinstituten und Schecks*;

б) із заміною визначального компонента, вираженого різними частинами мови й різною кількістю елементів: **langfristiger Wechsel** – *Wechsel auf lange Sicht*; **indossierter Wechsel** – *Wechsel mit Indossament*; **warengesicherter Kredit** – *Kredit gegen Waren*;

2) у результаті заміни компонента, що визначається:

а) із заміною компонента, що визначається: **wirtschaftspolitische Instrumente/wirtschaftspolitische Maßnahmen** – *Maßnahmen des wirtschaftspolitischen Trägers, um bestimmte wirtschaftspolitische Ziele zu erreichen*;

б) у результаті заміни як визначального компонента, так і того, що визначається: ***konjunkturelle Schwankungen – lange Wellen der Konjunktur***.

Синонімічна заміна одного зі складових елементів у термінологічних сполученнях відбувається без порушення семантичної цілісності всього поєднання. Вони досить поширені в досліджуваній термінології.

Синонімія термінологічних словосполучень із повною заміною всіх складових елементів представлена поодинокими прикладами. Швидше за все пояснюється це занадто жорсткими вимогами, що висуваються до структури подібних синонімічних одиниць.

Синонімічні відносини між монолексемними й полілексемними термінами є продуктивними. Вони можуть виникати між похідними термінами й термінологічними словосполученнями. Особливістю цих синонімічних рядів можна назвати те, що всі похідні терміни є запозиченими з різних мов термінами. Синонімічні до них складені терміни являють собою опис поняття: ***Rimesse (im.) – in Zahlung gegebener Wechsel; Repartition (фр.) – Verteilung im Verhältnis der Beteiligten; Tratte – gezogener Wechsel***.

Другий вид виникнення синонімічних відносин – між моно- та полісемічними термінами – з'являється між складними термінами й термінологічними словосполученнями. До цієї групи термінів належать в основному терміни, які є матеріальними запозиченнями (представлені термінологічними сполученнями) і калькованими термінами (представлені складовими термінами): ***inside money/Innengeld – das Geld, dessen Vorgang der Geldschöpfung auf einer entsprechenden Zunahme der Verschuldung der privaten Wirtschaftssubjekte beruht; market maker/Machtmacher – ein Börsenmakler, der die Handelbarkeit (Marktliquidität) von Wertpapieren durch kontinuierliches Stellen von Geld- und Briefkursen sichert und temporäre Ungleichgewichte zwischen Angebot und Nachfrage in weniger liquiden Werten ausgleicht; interne Revision/Innenrevision – eine vom Tagesgeschäft unabhängige, objektive Prüfungs- und Beratungsaktivität in einer Organisation. Sie unterstützt die Organisation bei der Erreichung ihrer Ziele im Wege eines systematischen und disziplinierten Ansatzes der Bewertung und Verbesserung der Effektivität von Risikomanagement, internem Kontrollumfeld und Unternehmensführung***.

Під час аналізу синонімічних відносин важливо враховувати однозначність/бага-

тозначність терміна, оскільки синонімічні відносини термінів із різною семантичною структурою істотно відрізняються. Різні лексико-семантичні варіанти одного й того самого терміна можуть входити до складу різних синонімічних рядів, у тому числі не мають між собою значеннєвої спільності. Ступінь багатозначності терміна визначає специфіку прояву синонімічних відносин та особливості їх функціонування: між термінами з незбіжними семантичними обсягами не може бути абсолютної синонімії, відповідно, повної взаємозамінності в контексті.

4. Висновки

Варіантність як явище існування паралельних форм одного змісту, прояв мовної надмірності або економії в лінгвосинергетичному аспекті слугує параметром самоорганізації суперсистеми мови, що, з одного боку, сприяє кодифікації одного з варіантів (стабілізації системи), а з іншого – зумовлює вивільнення знакових ресурсів, які можуть із часом отримати нові значення й поповнити різні сфери спілкування.

Продуктивність процесу синонімізації зумовлена передусім специфікою самої економічної науки. Економіка належить до суспільних наук, які вбирають у себе наші уявлення про людину та її світосприйняття, акумулюють знання й мову інших галузей, які займаються суміжними проблемами. За своїми лінгвістичними ознаками економічна термінологія знаходиться значно ближче до лексичної системи загальнолітературної мови, ніж технічні чи математичні науки, а отже, відчуває на собі сильніший вплив синонімії. Синонімія є невід'ємним видом семантичних відносин у німецькій економічній термінології, що зумовлено як екстралінгвістичними факторами, що призводять до запозичення терміна, так й інтралінгвістичними факторами, насамперед метафоризацією лексем.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Лейчик В.М. Терминоведение: предмет, методы, структура. Москва : КомКнига, 2006. 256 с.
2. Авербух К.Я. Терминологическая вариантность: теоретический и прикладной аспекты. *Вопросы языкознания*. 1986. № 6. С. 38–49.
3. Ярцева В.Н. Проблема вариативности на морфологическом уровне языка. *Семантическое и формальное варьирование*. Москва : Наука, 1979. С. 7–26.
4. Москальская О.И. Вариативность и дифференциация в лексике литературного немецкого языка. *Норма и социальная дифференциация языка*. Москва : Наука, 1969. С. 57–68.

5. Рогожникова Р.П. Соотношение вариантов слов, однокоренных слов и синонимов. *Лексическая синонимия*. Москва, 1967. С. 152–153.
 6. Хантакова В.М. Синонимия форм и синонимия смыслов: теоретическая модель анализа интегративного взаимодействия синонимических единиц одно- и разноуровневой принадлежности : автореф. дисс. ... докт. филол. наук : 10.02.04. Иркутск, 2006. 19 с.
 7. Моисеев А.И. О языковой природе термина. *Лингвистические проблемы научно-технической терминологии*. Москва : Наука, 1970. С. 127–138.
 8. Гринев С.В. Введение в терминоведение. Москва : Московский Лицей, 1993. 309 с.
 9. Даниленко В.П. Терминологизация разных частей речи (термины-глаголы). *Проблемы языка науки и техники*. Москва : Наука, 1970. С. 67–89.
 10. Реформатский А.А. Введение в языкознание. Москва : Аспект Пресс, 2002. 536 с.
 11. Кубрякова Е.С. Язык и знание. На пути получения знаний о языке: части речи с когнитивной точки зрения, роль языка в познании мира. Москва : Языки славянской культуры, 2004. 555 с.
 12. Ахманова О.С. О психолингвистике. Москва : Изд-во МГУ, 1957. 62 с.
- REFERENCES:**
1. Leychik, V.M. (2006). Terminovedeniye: predmet, metody, struktura [Terminology: subject, methods, structure]. Moscow: KomKniga [in Russian].
 2. Averbukh, K.Y. (1986). Terminologicheskaya variantnost': teoreticheskiy i prikladnoy aspekt [Terminological variation: theoretical and applied aspects]. *Voprosy yazykoznaneya*, no. 6, pp. 38–49 [in Russian].
 3. Yartseva, V.N. (1979). Problema variativnosti na morfologicheskom urovne yazyka [The problem of variation at the morphological level of the language]. *Semanticheskoye i formal'noye var'irovaniye*. Moscow: Nauka, pp. 7–26 [in Russian].
 4. Moskalskaya, O.I. (1969). Variativnost' i differentsiatsiya v leksike literaturnogo nemetskogo yazyka [Variability and differentiation in the vocabulary of the literary German language]. *Norma i sotsial'naya differentsiatsiya yazyka*. Moscow: Nauka, pp. 57–68 [in Russian].
 5. Rogozhnikova, R.P. (1967). Sootnosheniye variantov slov, odnokorenykh slov i sinonimov [The ratio of word variations, cognate words and synonyms]. *Leksicheskaya sinonimiya*. Moscow, pp. 152–153 [in Russian].
 6. Khantakova, V.M. (2006). Sinonimiya form i sinonimiya smyslov: teoreticheskaya model' analiza integrativnogo vzaimodeystviya sinonimicheskikh yedinitz odno- i raznourovnevoy prinadlezhnosti [Synonymy of forms and synonymy of senses: a theoretical model for the analysis of the integrative interaction of synonymous units of single and multi-level affiliation] (Extended abstract of Doctor's thesis). Irkutsk: Irkutsk State Linguistic University [in Russian].
 7. Moiseev, A.I. (1970). O yazykovoy prirode termina [About the linguistic nature of the term]. *Lingvisticheskiye problemy nauchno-tekhnicheskoy terminologii*. Moscow: Nauka, pp. 127–138 [in Russian].
 8. Grinev, S.V. (1993). Vvedeniye v terminovedeniye [Introduction to Terminology]. Moscow: Moscow Lyceum [in Russian].
 9. Danilenko, V.P. (1970). Terminologizatsiya raznykh chastey rechi (terminy-glagoly) [Terminologization of different parts of speech (terms-verbs)]. *Problemy yazyka nauki i tekhniki*. Moscow: Nauka, pp. 67–89 [in Russian].
 10. Reformatsky, A.A. (2002). Vvedeniye v yazykoznaneye [Introduction to linguistics]. Moscow: Aspect Press [in Russian].
 11. Kubryakova, Ye.S. (2004). Yazyk i znaniye. Na puti polucheniya znaniy o yazyke: chasti rechi s kognitivnoy tochki zreniya, rol' yazyka v poznaniy mira [Language and knowledge. On the way to gain knowledge about the language: parts of speech from a cognitive point of view, the role of language in knowledge of the world]. Moscow: Yazyki slavyanskoy kul'tury [in Russian].
 12. Akhmanova, O.S. (1957). O psikholingvistike [About psycholinguistics]. Moscow: MGU Publishing House [in Russian].